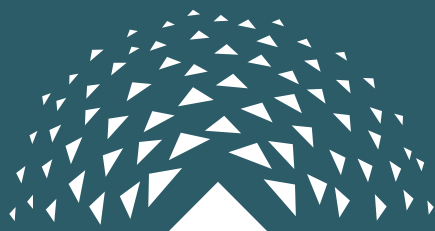

A Globális Nagy-Britannia lehetősége

Chances of a Global Britain

TENCZER ÁDÁM

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Tenczer Ádám, 2020.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2020.83>

Összefoglalás: Írásom Nagy-Britannia gazdasági érdekérvényesítő lehetőségeit mutatja be a Brexit utáni világban. Bár a tory véleményformálók sokszor hivatkoznak országuk birodalmi múltjára, mely a XIX. századi angol kereskedelmi hegemóniát veszi alapul, azt nem teszik egyértelművé, hogy miként lehet ezeket a történelmi mintákat a jelenkorban alkalmazni és relevánsnak tekinteni. Elemzésem elsődleges célja, hogy bemutassa a brit konzervatív elképzeléseket, és összevesse azokat a realitással. Nagy kérdés, hogy a hangzatos ígéretek miként válthatók valószínű gazdasági előnyre, és hogyan tudják majd a britek megteremteni az Európai Unióval való szoros együttműködés alternatíváját. A bilaterális kereskedelmi megállapodások három csoportját vizsgálom. Az első az Egyesült Államokkal kötendő megállapodás, melynek alapjául a „különleges kapcsolat” (special relationship) szolgál. Ezek után kitérünk a Nemzetközösségre mint lehetséges opcióra, és az egyéb, harmadik országokkal létrehozható kapcsolatokra. Előfeltételezésem szerint a Global Britain („Globális Nagy-Britannia”) szlogenjére épített narratíva elsősorban a nemzetközi kereskedelem szempontjából értelmezhető. Lehetnek azonban másodlagos megközelítések is, így célszerűnek láttam, hogy ezekre a lehetőségekre is kitérjek röviden, és szót ejtsek az ENSZ BT-ről, a NATO-ról, a G7-formációról és egyéb nemzetközi tömörülésekről, melyekből kevésbé lehet közvetlenül profitot kovácsolni, viszont természetüknél fogva alkalmasak bizonyos típusú érdekérvényesítésre.

Kulcszavak: brexit, Nemzetközösség, Európai Unió, kereskedelempolitika

Abstract: *My essay seeks to give a brief examination of British interest-advocation possibilities following Brexit. Tough British politicians used to appeal to higher principles, such as the imperial heritage of their country, based on trade hegemony, they make no mention about how this historical pattern should be implemented in the present. My primary aim is to unveil the contradictions and reflect on the rift between expectation and reality. One of the most prominent unanswered questions is the economic profitability and the task to exchange the vows for results. In order to regain her former might, the United Kingdom has started to reshape its relation network after the referendum about EU membership in 2016. Tight relationship and interdependence between the EU and the UK is almost inevitable. The uncertainty only affects the scale of these close ties. I will attempt to describe three distinguished forms of the bilateral agreements. The first chapter dissects the special relationship of the UK with the US. Then we turn to the option of the Commonwealth and the third world. On account of my first premise, the Global Britain as a conception worth to be approach from financial view, nevertheless there are secondary interpretations waiting to be considered, such as the UN SC, NATO or the G7 formation, having shared the common pattern: the indirect profitability.*

Keywords: *Brexit, Commonwealth, European Union, trade policy*

AZ EURÓPAI BLOKKBÓL VALÓ KISZÁLLÁS: VÁMUNIÓ VAGY KERESKEDELEM A VILÁGGAL?

Az Európai Unió működéséről szóló [szerződés](#) harmadik része, mely az Unió belső politikáit és tevékenégeit írja le, tartalmazza a vámunió szabályrendszerét is. A brit honatyák többségében [egyetértenek](#) azzal, hogy az Európai Unióból való távozásnak magában kell foglalnia a vámunióból való kilépést is, ennek elmulasztása ugyanis egy részleges, „puha Brexitet” eredményezne. Érdeemes tehát tisztázni, hogy pontosan milyen kötelezettségekkel és lehetőségekkel jár az ebben való részesedés. A vámunió keretein belül a szabadkereskedelmi megállapodásoknak köszönhetően a szigetország vállalatai illetékmentesen szállíthatják termékeiket a kontinensre. Emellett az áruk szabad mozgásának jövőbeni fenntartása jelentősen enyhítené a [brit-ír határ](#) kapcsán kibontakozó történelmi konfliktust.

Bár a Vámunió kétségkívül elősegíti a szabad árumozgást a saját területén belül, ezzel együtt korlátozó hatásai is vannak, ugyanis meggátolja a tagországokat abban, hogy blokkon kívüli államokkal kössenek bilaterális kereskedelmi egyezményeket. A Bizottság által előírt szabályok és minőségi szabványok alapján az átfogó kereskedelmi megállapodások megkötése közösségi kompetencia.

[Chris Grayling](#), korábbi közlekedésügyi miniszter, a Konzervatív Párt parlamenti képviselője, egy Telegraphnak adott interjújában úgy [fogalmazott](#): „A Brexit utáni brit vámuniós tagság fenntartása lehetőséget adna Litvániának és hasonló kis országoknak, hogy becsatlakozzanak abba, miként kereskedjünk a Nemzetközösség országaival”. A May-közeli politikus szerint az Európai Unió elhagyásának egyik legértékesebb hozadéka éppen az lenne, hogy az Egyesült-Királyság újból szoros kapcsolatokat építhet ki korábbi birodalmának országaival. Ehhez érdemes hozzáfűzni, hogy a brit politikusok rendre úgy alakítják elképzeléseiket, mintha államuk nem Európa közvetlen szomszédságában fekédné, hanem az Egyesült Államok felé félúton, az Atlanti-óceán közepén, ezzel is elterelve a figyelmet az európai gazdaságtól való függésről. Ebből pedig egy valóságtól elrugaszkodott optimizmus is következik a megkötendő egyezményeket illetően, ami egy példája lehet a hagyományos „vágyvezérelt gondolkodásnak”. Az mindenesetre továbbra sem világos, hogy miként kerülnek újragondolásra a brit-uniós gazdasági kapcsolatok, és mi következik [2021. január elsejével](#).

Ha a brit kormányzatnak nem sikerül a parlament számára is elfogadható feltételekkel egy megállapodást tető alá hozni, életbe lép a „[WTO-opció](#)”, mellyel az ország végleg elveszíti addigi preferenciális jogait az egységes piacon. Ennek megfelelően pedig a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) szabályozásaival összhangban lehet csak a továbbiakban fenntartani a kereskedelmi kapcsolatot az Unióval és a világ többi országával. Jelenleg kulcsfontosságú kérdés, hogy a kilépés után miként tudnak a brit termékek bejutni az uniós piacra. Bár a WTO kimondottan tiltja a harmadik féllel (jelen esetben a Nagy-Britanniával szembeni) diszkriminációt, az EU egyéb, behozatalra és vámokra vonatkozó

előírásai miatt kvázi ellehetetlenülne a két fél közötti illetékmentes kereskedelem jelentős része. A [vámok életbelépésével](#) azonban elméletileg mind az uniós, mind a brit költségvetés akár plusz [bevételekhez](#) is juthatna.

LEHETSÉGES BILATERÁLIS (ÉS WTO-ALAPÚ) MEGÁLLAPODÁSOK, ANGOL TAPOGATÓZÁSOK

A WTO meghatározása szerint a kereskedelem alapelve a diszkriminációmentesség. Ahol kereskedhet egy ország, ott lehetőséget kell biztosítani a többi államnak is. Ez alól kivételt képez (és egyben a Globális Nagy-Britannia egyik legnagyobb akadálya is) a „Regionális Kereskedelmi Megállapodás” (*Regional Trade Agreement / RTA*) intézménye, melybe az EU is besorolható (bár utóbbi jóval mélyebb integrációs szinten áll). Az RTA-k természetüknél fogva [diszkriminatívak](#), és a világkereskedelem szabad folyását korlátozzák protekcionista magatartásukkal. Bizonyos mértékig ezek a regionális gazdasági blokkok akadályozhatják Nagy-Britanniát a tagokkal megkötendő szorosabb kapcsolatok kialakításában. A célországok egy része ugyanis már [tagja](#) ilyen, vagy ehhez hasonló szerveződésnek, melyek közül kiemelendő az USMCA (a NAFTA utódja, az USA, Kanada és Mexikó közti kereskedelmi megállapodás), vagy az öt dél-afrikai országot tömörítő SACU. Ráadásul a brit elképzelésekkel ellentétben a kiszemelt kereskedelmi partner sokszor egyáltalán nem olyan nyitott a tárgyalásokra, mint azt előzetesen várták, tekintettel arra, hogy nem egyértelmű, mely területeken lehetne szélesíteni az együttműködést.

Ezzel együtt érdemes megvizsgálni, hogy milyen bilaterális kereskedelmi megállapodásokra vonatkozó egyeztetések történtek eddig, amelyek a brexit utáni körülményeket alakíthatják.

Az Egyesült Királyság elsőszámú természetes szövetségeseinek az USA-t szokás tekinteni. A két ország kapcsolatára az angol-amerikai közbeszédben ismeretes terminológia a „special relationship”, azonban pontos jelentése kérdéses és kontextusfüggő. A Brexit-népszavazás után került ismét előtérbe a kifejezés, mint az esetleges EU-tól független, kétoldalú brit-amerikai kereskedelmi megállapodások alapja. Jacob Parakilas, a londoni Chatam House intézet kutatója [szerint](#) ez a „különleges kapcsolat” elsősorban arra kíván reflektálni, hogy milyen „kiváltságos helyet foglalnak el a britek” a mindenkorai amerikai stratégiai számításokban. Kérdéses azonban, hogy ez a „special relationship” miként váltható gazdasági megállapodásokra. Az aktuálpolitikai vonatkozások ugyanis más tendenciákat mutatnak. A kétoldali megállapodások főleg a brit érdekeket szolgálnák, így ezt elsősorban London sürgeti. A Brexit okozta gazdasági visszaesést az amerikai és az európai piacokhoz való kedvezményes hozzáférés mérsékelhetné jelentősen, így vélhetően engedékenyebb lesz a brit kormányzat a jövőbeni szerződések szövegezését és kritériumait illetően. Személyes szimpátiájának hangot adva Donald Trump lelkesen [gratulált](#) Boris Johnsonnak a megválasztásakor,

és több ízben kifejezésre is juttatta, hogy politikai szövetségesének tekinti. Az amerikai elnök meglátása szerint a hasonlóság kettejük között indokolttá teszi azt is, hogy Johnsonst „[angol Trumpnak](#)” nevezzék, ami szerinte „remek dolog”. A brit választópolgárok viszont közel sem tekintik ilyen pozitívnak ezt a párhuzamot, melyet a Konzervatív Párt is érzékelt, ezért egyfajta [távolságtartás](#) és feltételelesség figyelhető meg az amerikai elnök irányába. Ez részben a következő elnökválasztás kétes kimenetelének is betudható, így az angol külpolitika egyelőre nem kíván élesen állást foglalni egyik fél mellett sem. Ebből is látszik, hogy Johnsonnak nincs egyszerű dolga az amerikaiakkal való megállapodás ügyében, melyet a kritikus hazai közvélemény sem könnyít meg. A brit-amerikai megállapodások egyik akadályja az USA-ból érkező [élelmiszerimport](#) ügye, azon belül is a húskereskedelem. Az angol közvélemény egy jelentős része ugyanis elutasítja az USA állattenyésztési módszereit [azok kegyetlen mivolta](#), megkérdőjelezhető higiénikussága (klórozás), valamint a génmanipulációs eljárások alkalmazása miatt. Az Európai Unió 23 éve tiltotta be a „klórozott csirkék” behozatalát az USA-ból, ami azóta beleégett a brit köztudatba is. Mint korábban említettem, a Trump adminisztrációnak nem annyira sürgős a kétoldali megállapodás, mint Johnsonnak. Az amerikaiak pedig nem kívánnak engedni a húsimporttal kapcsolatos álláspontjukból, így a kérdés csak az, hogy az angol kormányzat megkockáztat-e ezzel kapcsolatban egy olyan alkut, ami a brit közvéleményben népszerűtlenséget válthat ki.

Donald Trump demokrata párti kihívója, az Obama adminisztráció alelnöke, Joe Biden ugyan [brexit-ellenes](#), de sok tekintetben kedvezőbb partner lehet az Egyesült Királyság számára, mint a hivatalban levő elnök. A brit várakozások szerint Biden megválasztása esetén fokozódhat a verseny Kína és az Egyesült Államok között, melyben Nagy-Britannia stratégiai szövetségesként támogathatja az USA-t valamennyi területen. Egy esetleges Biden adminisztráció a brit javaslataknak megfelelően valószínűleg nem támogatná Oroszország újrafelvételét sem a G7-es csoportba. Donald Trump a kezdetektől támogatta a Brexitet, szakított azzal az amerikai külpolitikai hagyománnyal, mely szerint az európai integráció alapján véve hasznos az euroatlanti térségnek, ennek ellenére igen kevés gyakorlati támogatást nyújtott brit szövetségesének. Ezek mellett rendhagyó diplomáciájával és kiszámíthatatlan viselkedésével elidegeníti a nyugati demokráciákra amúgy is fenntartásokkal tekintő országokat, és bizonytalanságot teremt. Míg Joe Biden egy sokkal kevésbé lelkes, de jóval praktikusabb szövetséges lehet, aki mérsékeltebb nézeteivel nem radikalizálja a hazai közvéleményt, mégis szembehelyezkedik Kínával. Így Boris Johnson is könnyebben maradhat „Amerika-párti”. A fentiekből adódóan egy kétoldalú brit-amerikai [megállapodás valószínűsége](#) az elnökválasztás előtt [csekély](#).

Nagy-Britannia második számú potenciális amerikai szövetségesé Kanada lehet. Bár az 1982-es [Canada \(vagy Constitution\) Act](#) végleg megszüntette Kanada Nagy-Britanniától való alkotmányjogi függését, a brit-kanadai kapcsolatok máig intenzívek. Ezen kapcsolatok szervességét mutatja az is, hogy a mai napig a britek a legjelentősebb európai befektetők az országban. Viszont az EU-ból történő brit kilépést követő átmeneti időszakban minden brit kereskedelmi

megállapodás (beleértve a kanadait is) az [Unió keretein](#) belül, és annak szabályával összhangban zajlik, tehát egyelőre nemcsak brit, hanem sokkal inkább uniós kereskedelmi kapcsolatokról beszélhetünk Kanada esetében is. Az új, 2021. január 1-ével életbelépő (egyelőre esetleges) megállapodásokat az átmeneti időszakban kell letárgyalni, azonban ezek határidőn belüli megkötése [kétséges](#), és sokkal életszerűbb, hogy Nagy-Britannia egy időre el fogja veszíteni preferenciális kereskedelmi jogainak egy jelentős részét. Kanada és az Európai Unió között bilaterális szerződés van életben. Az „Átfogó Gazdasági és Kereskedelmi Egyezmény” ([Comprehensive Economic and Trade Agreement / CETA](#)) azonban számos [szakértő szerint](#) tökéletes alapot (mintát) nyújthat az Egyesült Királyságnak a jövőbeni egyezmények kidolgozásához. Kanada ötödik legnagyobb kereskedelmi partnere a szigetország, az EU-n belül pedig a legnagyobb, a második legtöbb befektetés szintén innen érkezik, és a kanadaiak is brit földön fektetnek be a második legtöbbet. Ez pedig a preferenciális rendszernek köszönhetően működött így az elmúlt években, különös tekintettel az [aranybevitelre](#), melyből következik, hogy az amerikai megállapodásokkal ellentétben itt mindkét fél érdekelt a gyors tárgyalásokban. Ezt nemrég egy személyes találkozón [kifejezésre is juttatta](#) Justin Trudeau kanadai miniszterelnök Boris Johnsonnal. Bár felmerültek [egyéb elképzelések](#) is, valójában a [CETA modell alapján](#) könnyedén meg lehetne kötni egy progresszív környezetvédelmi, és munkavállalókat védő szerződést, ami garantálná a kereskedelem zavartalanságát, és mintaértékkel szolgálna az EU-val megkötendő bilaterális szerződéshez. Ez erős politikai üzenetet is hordozna, hiszen a Brexitet úgy tüntetné fel, mint sikereket elérni képes programot. Ezzel együtt kiemelendő, hogy a jelenlegi állás szerint 2021. január 1-ével a WTO szabályoknak megfelelő legnagyobb kedvezményezett (*most-favoured nation / MFN*) elv fog életbe lépni a két ország között, mivel a szándéknyilatkozatokon és érdekegyeztető találkozásokon túl semmilyen szerződés tárgyalása nincs folyamatban.

Érdemes azonban a teljesség igénye nélkül egy pillantást vetni olyan országokra is, amelyek nem szövetségei, vagy egyenesen politikai ellenfelei Nagy-Britanniának, viszont gazdaságuk pusztán méretéből adódóan potenciális partnerek lehetnek. Az első ilyen Kína. 2020 elején még úgy látszott, hogy a távol-keleti ország a Huawei cégen keresztül részt vehet a brit 5G hálózat kiépítésében, azonban a [hongkongi események](#) és az [amerikai elnök nyomásgyakorlásának](#) hatására az Egyesült Királyság [korlátozta](#) a kínai óriásvállalat befektetési lehetőségeit. Egyes kínai hírközlések szerint bár egyértelmű, hogy az Egyesült Államok „agitációja” áll a háttérben, Kínának saját tekintélye védelmében a lehető „legfájdalmasabban” kell [megtorolnia](#) ezt a lépést. Az amerikai irányba tanúsított brit engedékenységre ráadásul Kínát juttatja politikai lépéselőnyhöz, hiszen ezzel is azt tudja közvetíteni a harmadik világ országainak, hogy jelenlegi külpolitikájával az USA beavatkozik más országok belügyeibe. Az Egyesült Királyság pedig „engedve az imperialista nyomásnak”, kvázi szatellit államként viselkedik. Az egyre növekvő feszültségek azért is jelenthetnek komoly fejtörést a Brexit következményeit kezelni próbáló brit

kormányzatnak, mert jelenleg a kínai piac a hatodik az ország [exportlistáján](#), és negyedik helyen áll az [import](#) tekintetében, tehát jelentős partnerről van szó. A kínai befektetések ráadásul egyre nagyobb méreteket öltenek a szigetország infrastrukturális és nukleáris energia beruházásaiban, utóbbira szemléletes példa a somerseti Hinkley Point és a suffolki erőmű, melyek részben kínai tőkéből valósulnak meg. A két ország oktatási együttműködése szintén fontos kérdés, tekintve hogy 2018-ban közel nyolcvanezer kínai diák tanult brit egyetemen, és a [tendenciák](#) folyamatos növekedést mutatnak. Ez évi közel 1,7 milliárd fontos bevételt jelent az egyetemeknek, amelyek már így is nyögik a koronavírus-járvány nyomán bevezetett korlátozások miatti bevételkiesést, így egy esetleges kínai ellenlépés a brit egyetemek kárára bizonyosan nyomot hagyna. Bár nehéz megbecsülni, hogy pontosan [mekkora profittal](#) jár a Kínával fenntartott gazdasági kapcsolat, annyi bizonyos, hogy a kínai cégek mára nemcsak munkahelyek ezreit adják Nagy-Britanniában, de az információs technológiák területén is úttörőnek számítanak, így 2021-ben kulcsfontosságú lesz konszolidálni a kínai relációkat is.

Afrika tekintetében is több tárgyalássorozat indult meg a fejlődő országok kezdeményezésére, hogy az Egyesült Királysággal minél kedvezőbb feltételekkel tudják újjáalakítani az addigi uniós kereskedelmi egyezményeket. A világ leggyorsabban fejlődő országai közül [nyolc Afrikában van](#), ezek kedvező befektetési környezetet nyújthatnak az új partnerek után kutató szigetországnak. A 2020. január 20-án megtartott brit-afrikai [befektetési csúcson](#) elhangzottak alapján Nagy-Britannia elkötelezte magát, hogy [befektetési alapot nyújtson](#) megújuló energiaforrások felhasználására, digitális hálózatépítésre, női munkahelyek teremtésére és infrastrukturális beruházásokra, közel [8 milliárd dollár](#) értékben. Londoni közlemények szerint a Brexit utáni brit export közel 43%-a áramlana az afrikai kontinensre, mely jelentős hangsúlyeltolódást jelentene az eddigiekhez képest, és ezzel az Egyesült Királyság válna a kontinens legfontosabb üzleti partnerévé és centrumává. Ahhoz, hogy árnyaltabb képet kaphassunk a realitásokról, el kell mondanunk, hogy az afrikai piac már rendelkezik egy igen jelentős befektetővel, Kínával. A kínai tőke jelenléte jelenleg közel 300 milliárd dollárra rúg a kontinensen, és ennek jelentős része olcsó hitelek formájában van jelen, ami ugyan nem lehetetleníti el az új gazdasági kapcsolatok kiépítését, csupán kevésbé előnyössé teszi azokat. Ennek megfelelően a britek Afrikával kapcsolatos elképzelései meglehetősen ötletszerűnek tűnnek a jelenlegi körülmények között. Ezzel együtt azt is érdemes kiemelni, hogy az EU-val ellentétben a brit kormányzatot már nem feltétlenül köti az uniós kereskedelmi szerződésekre jellemző normatív kitéli rendszer, amely a gazdasági-kereskedelmi együttműködésekkel olyan nyugati (liberális) értékek elfogadása mentén szabja meg a partner államok részéről, mint az emberi jogok tiszteletben tartása, a demokrácia vagy a joguralom. Így az Egyesült Királyság számos olyan (akár afrikai) országgal köthet kereskedelmi megállapodásokat, melyekkel ezt megelőzően, uniós keretek között nem volt alkalma.

A NEMZETKÖZÖSSÉG: NAGY-BRITANNIA MINDENKORI „B-OPCIÓJA”

A „globális Nagy-Britannia” Theresa May miniszterelnök 2016-os [birminghami beszédét](#) és „felhívását” követően vált a brit kormányzat hivatalos hívószavává. A beszédében May úgy fogalmazott, hogy „senkinek nem lesz meg lehetősége mit jelent valójában a globális Britannia”, hiszen ez „magától értetődő”. „Mi vagyunk a világ ötödik legnagyobb gazdasága, 2010 óta a G7-csoportból mi könnyelhetünk el a legnagyobb mértékű gazdasági növekedést, az Unió külföldi befektetéseinek ötöde brit, mi vagyunk a legnagyobb külföldi befektetők az USA-ban, és nekünk van a legkiválóbb hírszerzésünk a világon. [...] Olyan katonai erő birtokában vagyunk, ami a világon bárhol képes érvényesülni. A világ minden pontján vannak barátaink, partnereink és szövetségeseink, nyelvünk pedig a világ nyelve is egyben. Jelentőségünk és súlyunk megkérdőjelezhetetlen. Utasítsuk vissza a pesszimisták vádjait, bízzunk magunkban, és nyissunk a világ felé, kössük meg a saját kereskedelmi egyezményeinket, és teremtsük meg mi a javainkat és munkahelyeinket” – fogalmazott az akkori miniszterelnök.

Ez a beszéd elsősorban a politikai támogatóknak szólt, és inkább hatott lelkesítésnek, mint programhirdetésnek, tekintettel arra, hogy a fenti sorokban semmilyen konkrétumot nem találunk. Az azóta eltelt idő alatt mérsékelten tisztázódott csak, hogy pontosan mit is takar az „igazán globális Britannia” képe.

Sir Simon Fraser, korábbi külügyi [kormánytanácsos szerint](#) Nagy-Britannia globális céljai és érdekei valójában nem változtak az elmúlt évtizedekben, és a „global Britain” inkább tűnik egy szlogennek, amit különböző csoportok különböző szándékokkal használnak fel, mintsem egy kész koncepciónak. Mégis, a legtöbbször az egykori brit birodalom „modernkori felélesztését” tekintik a „globalizálódás” alapjának. Értelmezésenként eltérő lehet, hogy ez pontosan mit takar, az azonban bizonyos, hogy a (korábban Brit) Nemzetközösségből indul ki a megközelítés. Mindenekelőtt azt érdemes leszögezni, hogy lényegét tekintve (mely közel sem állandó) a [Nemzetközösség](#) egy olyan konszenzus-alapú nemzetközi szervezet, mely többek között támogatja a szabadkereskedelmi törekvéseket, a szegénység felszámolását, a demokratikus intézmények épülését, a gazdasági fejlődést, a kulturális interakciókat és a sokszínűséget. Ezek azonban nem többek, mint jól eladható progresszív elvi álláspontok. Ennek fényében nem elhanyagolható tény, hogy a szervezetnek nincs kiépített intézményi, illetve döntéshozói infrastruktúrája, hovatovább semmilyen felhatalmazása arra, hogy egységes lépésekre képes testületet állítson fel. Így tehát sokkal inkább egy kormányközi egyeztető platformról beszélhetünk, amely nélkülöz mindenféle szuverenitástranszfert, mintsem egy érdekérvényesítésre alkalmas integrációs törekvésről. Ez pedig egyúttal világosan mutatja a szervezet korlátait is, tekintettel arra, hogy nincs semmiféle kényszerítő erővel bíró intézmény, amely érvényt tudna szerezni a közös döntéseknek. A nemzetközösség feje, II. Erzsébet királynő

csupán [a szimbóluma](#) a szervezetnek, a mindennapi működésébe nem szól bele. A Nemzetközösség egyeztető fórumait 2016 óta [Patricia Scotland](#) koordinálja, és ezáltal hivatalosan képviseli is a szervezetet. Ebből következően nem létezik egy jogilag egységes Nemzetközösség, amivel kollektív szerződéseket lehetne kötni. Ezért a nemzetközösségi opció valójában a komplementaritás jegyében, csupán a bilaterális megállapodásoknak egy kulturális alapon szerveződő részhalma. A szervezet országaival ugyanúgy kétoldali megállapodásokat kell kötni, mint az azon kívüliekkel. Megjegyzendő, hogy ennyire eltérő adottságú, méretű és jellegű tagoknál nem biztos, hogy célravezető az egységes kezelés. Nem világos például, hogy Nagy-Britannia miként tudná maximalizálni az Ausztráliával fenntartott gazdasági kapcsolatait. Ausztrália második legnagyobb [befektetője](#) az Egyesült-Királyság, [80 milliárd dollárt](#) meghaladó közvetlen befektetéssel (Kanada felé 50 milliárd dollár irányult 2017-ben). Ennek ellenére kétséges, hogy a kereskedelem területén milyen profitábilis új megállapodások születhetnek. 2016 óta folynak egyeztetések egy lehetséges szabadkereskedelmi egyezményről, azonban csak 2020. június 17-én [indultak](#) el az erről szóló hivatalos tárgyalások, amelyeknek eredménye még nem látható. Hasonló tendenciák olvashatók ki a Nemzetközösség [hivatalos közleményeiből](#) is, melyek szintén csak szándékokat tükröznek, valós megegyezések nélkül. Az Egyesült-Királyságnak pedig, figyelembe véve az átmeneti időszak belátható időn belüli végét, egyre sürgetőbb lenne, hogy konkrét megállapodásokat és sikereket tudjon felmutatni. Bár a Brexit lehetőséget adhat a Nemzetközösségen belüli kereskedelem fellendülésére, le kell szögezni, hogy továbbra sem egy kereskedelmi blokkról van szó. Egy olyan [önkéntességen alapuló együttműködésről](#) beszélünk, ahol a tagállamok több különböző regionális integráció részeit alkotják, és kereskedelmük egy jelentékeny része a hagyományos gazdasági nagyhatalmak felé áramlik (például USA, Japán vagy az EU). [Erősen vitatható](#) annak a koncepciónak a valóságalapja, mely szerint a szomszédos Európai Unió 450 millió fős piacát az Egyesült Királyság helyettesíteni tudná a nemzetközösség tagállamaival. A világ legnagyobb demokráciájával, Indiával kötendő megállapodások sikeressége, de főleg profitabilitása is meglehetősen valószínűtlennek tűnik. Hiába biztosítana India sokkal nagyobb felvevő piacot az uniónál, protekcionista kereskedelempolitikája és lassú bürokráciája sok tekintetben gátolhatja a hatékony üzletkötést. Ami a Nemzetközösséget mint uniós alternatívát illeti, a jelenlegi folyamatok alapján nem tűnik gazdaságilag alkalmas platformnak. Az előrejelzések szerint a Commonwealth nem tudja megfelelő mértékben pótolni a Brexit miatt keletkező brit kereskedelmi mérleg deficitjét.

A NEMZETKÖZI INTÉZMÉNYEK MINT LEHETSÉGES ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ ESZKÖZÖK

Eddig az Európai Unióhoz és a bilaterális megállapodásokhoz fűződő lehetőségekről beszéltünk, most azonban egy merőben más megközelítést és tervezetet fogunk felvázolni. A gazdasági érdekérvényesre nemcsak kétoldali (tehát bilaterális) lehetőség van, hanem multilaterális (intézményi) eszközök is rendelkezésre állhatnak. Ezek közül az egyik a mára már jelentőségét elveszítő Európai Szabadkereskedelmi Egyezmény (EFTA), melynek 1960-as alapításakor tagjai közé tartozott az Egyesült Királyság is. Jelenleg csupán [négy tagja](#) van a szabadkereskedelmi tömörülésnek (Izland, Norvégia, Svájc és Lichtenstein), így nem bír jelentős súllyal. Ennek ellenére a Lordok Háza [javaslatára](#) megfontolás alá helyezték az újracsatlakozási kérelem esetleges benyújtását érdekezésszerűségekre hivatkozva. Amiért valóban érdekében állhat a szigetországnak a csatlakozás, az az EFTA kapcsolatrendszere és kiépített szerződéses viszonyai, ezzel ugyanis sok országgal meg lehetne spórolni a külön bilaterális tárgyalásokat. Azonban azt is érdemes leszögezni, hogy egyelőre [Nagy-Britannia szándékai](#) nem teljesen világosak, ugyanis a „fontolgatás” ellenére semmilyen hivatalos kormányközlemény nem támasztja azt alá, hogy valóban csatlakozni kívánnának a szervezethez. Az EFTA-tagok pedig alapvetően nem támogatják az ötletet. Közülük Norvégia már nyilvánvalóvá tette, hogy egy esetleges brit csatlakozási kérelem részükről [nem elfogadható](#), ez ugyanis sérti a szervezet gazdasági egyensúlyát és a norvég érdekeket. Nagy-Britannia jóval nagyobb gazdaság, mint az EFTA-országok együttvéve, ezért nem kívánatos egyik tag részéről sem egy ilyen „túlsúlyos” állam felvétele a szervezetbe. Az esetleges csatlakozás gazdasági kimenetele sem kecsegtet túl sok profittal, tekintettel az EFTA áruforgalmának relatív csekélységére.

Az ENSZ [alapítóokiratának](#) (V. részben belüli 23. fejezetének) megfelelően Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága állandó helyvel rendelkezik a szervezet 15 fős Biztonsági Tanácsában. Theresa May 2017-ben az ENSZ Közgyűlés előtt elmondott [beszédében](#) igyekezett rávilágítani arra, hogy a Brexit utáni világban kormánya jóval nagyobb figyelmet fog szentelni a világfórumnak. Saját meglátása szerint állandó BT-tagsága révén Nagy-Britannia [különleges szerepet](#) tölt be a világpolitikában. Ennek megfelelően pedig az ország nemzetközi béke és biztonság iránti felelőssége is kiemelkedő. Ezzel együtt az is megállapítható, hogy az akkori miniszterelnök elsősorban politikai haszonszerzésre, és a harmadik világbeli országok szimpátiájának [elnyerésére](#) kívánja használni országa ENSZ pozícióit. Mivel rendeltetéséből fakadóan politikai egyeztető fórumról van szó, ezért legjobb esetben csak középtávon, és csak közvetetten lehet kifizető (anyagilag) az itt befektetett angol „[penholder](#)” szerep. Meg kell jegyezni, hogy ezutóbbi egy kimondottan derűlátó forgatókönyv. Számos [tanulmány](#) született arról, hogy az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból egyáltalán nem erősíti a brit nemzetközi pozíciókat. Sőt, csak meggyorsítja azokat a már meglévő

[folyamatokat](#), melyek az ENSZ BT reformját irányozzák elő. Ezek megvalósulása esetén (bár nem rövid távon de) akár az Egyesült Királyság állandó tagsága is veszélybe kerülhet a Biztonsági Tanácsban. Az ENSZ-béli brit befolyás mindenestre az országimázs függvénye lesz. Ha pedig a presztízsen áll vagy bukik a brit érdekérvényesítés, akkor elsősorban nem a világfórum az, ahol érdemes a Brexit utáni munkát elkezdni.

KONKLÚZIÓ:

Elemzésem nagy része a britek bilaterális kereskedelmi megállapodásainak lehetőségeit vizsgálta, ami részemről az az előfeltételezés áll, hogy minden érdekérvényesülésnek a gazdasági vonatkozás az alapja. Ennek ellenére figyelembe kell vennünk más olyan tényezőket is, melyek csak közvetett módon alkalmasak érdekérvényesítésre. Nagy-Britannia pedig számos olyan történelmi kapcsolattal, gyakorlattal, tekintéllyel és befolyással bír, amelyek segíthetik céljai elérésében. Szerves kapcsolat fűzi az Egyesült Államokhoz, a Nemzetközösség valamennyi államához és az Európai Unióhoz is. Theresa Maynek igaza van akkor, amikor a britek kultúrájára, katonai erejére vagy kapcsolatrendszerére hivatkozva vizionál „példanélküli” érvényesülési lehetőségeket országának, ezek az eszközök ugyanis tagadhatatlanul adottak. Más kérdés azonban, hogy ezt a sok „segédeszközt” miként tudja kihasználni az egyelőre csak dekadens oldalát megmutató brit politika. Azok az „egyéb” jellegű platformok, melyeknek részletesebb tárgyalására ebben az írásban nem volt lehetőség, sok érdekérvényesítő lehetőséget hordoznak magukban. Így a G7 csoportosulás, a NATO, az IMF, az Európa Tanács, az EBESZ vagy akár a kevésbé fontosnak tűnő Brit-Ír Tanács is lehetőséget kínálhatnak a mindenkori brit kormánynak arra, hogy megfelelő nemzetgazdasági megalapozottsággal a hátuk mögött érvényt szerezhessenek a brit érdekeknek.